

FOND SOLIDARITY

Díky Fondu solidarity může Evropská unie v případě závažné přírodní katastrofy finančně podpořit členský stát, kandidátskou zemi nebo region.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

Čl. 175 odst. 3 a čl. 212 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU), nařízení Rady (ES) č. 2012/2002 ze dne 11. listopadu 2002, kterým se zřizuje Fond solidarity Evropské unie, a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 661/2014 ze dne 15. května 2014, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 2012/2002 o zřízení Fondu solidarity Evropské unie.

CÍLE

Fond solidarity Evropské unie (FSEU) umožňuje EU, aby jako celek podpořila členský stát nebo kandidátskou zemi, které se potýkají se škodami způsobenými závažnou přírodní katastrofou. Fond není financován z rozpočtu EU a ročně z něj lze na doplnění veřejných výdajů postižených členských států uvolnit částku ve výši až půl miliardy EUR (v cenách roku 2011), kterou lze použít na záchranná opatření.

ROZPOČET A VÝSLEDKY

Fond solidarity Evropské unie byl zřízen nařízením č. 2012/2002 ze dne 11. listopadu 2002, aby pomohl řešit následky rozsáhlých povodní, které postihly střední Evropu v létě 2002. Od té doby jej využilo 24 evropských zemí při 80 katastrofách, jako jsou povodně, lesní požáry, zemětřesení, bouře a sucha, přičemž celková výše pomoci přesáhla 5 miliard EUR.

A. Působnost a způsobilost

Fond solidarity slouží především k poskytování pomoci v případě závažných přírodních katastrof s vážnými důsledky pro životní podmínky, životní prostředí nebo hospodářství v jednom nebo více regionech členského státu nebo kandidátské země. Přírodní katastrofa je považována za závažnou, pokud má za následek přímé škody (v členském státě nebo zemi jednající o přistoupení) ve výši přesahující 3 miliardy EUR (v cenách roku 2011) nebo škody vyšší než 0,6 % hrubého národního důchodu přijímajícího státu. „Regionální přírodní katastrofou“ se rozumí událost, jež má v daném regionu na úrovni NUTS 2 za následek přímé škody přesahující 1,5% hrubého národního důchodu daného regionu. V případě nejvzdálenějších regionů je tato hranice stanovena na 1 % HDP ve smyslu článku 349 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU).

1. Opatření

Pomoc poskytovaná z FSEU má formu dotace, která doplňuje veřejné výdaje přijímajícího státu, a jejím cílem je poskytnout finanční prostředky na opatření vedoucí ke zmírnění škod, které jsou ze své podstaty nepojistitelné. Způsobitelná bezodkladná opatření jsou následující:

- okamžitá obnova zničené infrastruktury a zařízení v oblasti energetiky, pitné vody, odpadních vod, telekomunikací, dopravy, zdravotnictví a vzdělávání;
- poskytnutí dočasného ubytování a financování záchranných prací k zajištění potřeb postiženého obyvatelstva;
- okamžité zajištění preventivní infrastruktury a ochrany kulturního dědictví;
- vyčištění oblastí zasažených katastrofou včetně přírodních oblastí.

2. Podání žádosti

Postižený členský stát podá Komisi žádost o pomoc z FSEU nejpozději do dvanácti týdnů od vzniku první škody způsobené katastrofou. V této žádosti musí být uveden odhad celkové přímé škody způsobené katastrofou a jejím dopadem na dotyčné obyvatelstvo, hospodářství a životní prostředí a odhad výše očekávaných nákladů, případné další finanční zdroje a informace o provádění právních předpisů Unie týkajících se prevence rizika katastrof a jejich zvládnutí v souvislosti s povahou přírodní katastrofy.

3. Provádění

Postup přidělení finančních prostředků, který začíná podáním žádosti a končí rozpočtovým procesem, může trvat několik měsíců. Po vyčlenění částek je grant vyplacen na základě dohody uzavřené mezi Komisí a přijímající zemí.

Reforma z roku 2014 zavedla pro členské státy možnost požádat o vyplacení záloh, o jejichž poskytování rozhoduje Komise, jsou-li k dispozici dostatečné finanční zdroje. Výše vyplacené zálohy nesmí překročit 10% předpokládané celkové částky finančních příspěvků z FSEU s maximální výší 30 miliónů EUR.

Přijímající stát odpovídá za využívání grantu a za kontrolu jeho využití (Komise však může na místě opatření, na která byly obdrženy prostředky z FSEU, provádět kontroly). Mimořádná opatření lze financovat se zpětnou platností, aby bylo možné do pomoci zahrnout operace prováděné od prvního dne katastrofy.

Dvojitý financování není možné a přijímající stát je odpovědný za to, že náklady pokryté z FSEU nejsou hrazeny ještě dalším finančním nástrojem Unie (zvláště nástroji politik soudržnosti, zemědělské nebo rybářské politiky).

4. Využití získaných prostředků

Finanční pomoc musí být použita do 18 měsíců ode dne jejího vyplacení. Případnou nevyužitou část musí přijímající stát vrátit. Nejpozději do šesti měsíců po uplynutí této lhůty předloží Komisi zprávu o použití finanční pomoci. V tomto dokumentu jsou podrobně uvedeny uhrazené výdaje, které byly způsobilé pro pomoc z FSEU, a

všechny ostatní zdroje finanční pomoci, včetně vyplaceného pojistného a náhrady od třetích stran.

5. Výroční zpráva a kontrola provedená Účetním dvorem

Evropská komise předkládá výroční zprávu o činnostech Fondu solidarity. Zatím poslední výroční zprávy se týká roku 2016 a vyplývá z ní, že v průběhu roku Komise obdržela šest žádostí: od Řecka (zemětřesení na ostrově Lefkada); od Spojeného království (povodně); od Německa (povodně v Dolním Bavorsku); od Portugalska (sucho a požáry); od Portugalska (požáry na Madeiře); od Itálie (zemětřesení). Ve všech těchto případech dala Komise svůj souhlas: pokud jde o zemětřesení v Řecku a záplavy v Německu, byly z Fondu solidarity uvolněny prostředky v roce 2016, ostatní čtyři rozhodnutí byla přijata počátkem roku 2017. Podle výroční zprávy byly v průběhu roku 2016 uzavřeny čtyři dřívější intervenční režimy Fondu solidarity.

V roce 2012 vypracoval Účetní dvůr zvláštní zprávu, v níž se zabýval zemětřesením, které v roce 2009 zasáhlo italské město L'Aquila v oblasti Abruzzo. Jednalo se o nejzávažnější přírodní katastrofu, kterou se od svého založení Fond solidarity zabýval. Celková výše pomoci dosáhla více než 500 milionů EUR. Ze závěrů zprávy vyplývá, že s výjimkou jednoho skutečně složitého projektu (CASE) byly všechny financované projekty v souladu s nařízením.

B. Reforma Fondu solidarity z roku 2014

V roce 2005 Komise navrhla, aby byla rozšířena působnost fondu a sníženy mezní hodnoty stanovené pro uvolnění finančních prostředků, většina členských států však tento návrh blokovala. Komise se pokusila tuto situaci vyřešit a ve svém sdělení o budoucnosti Fondu solidarity Evropské unie ze dne 6. října 2011 navrhla způsoby zlepšení fungování fondu, jednání se tím však neobnovilo. Dne 25. července 2013 Komise představila nový legislativní návrh, který byl v souladu s řádným legislativním postupem projednán a vstoupil v platnost a mění se jím nařízení (EU) č. 661/2014 ze dne 15. května 2014. Součástí nových pravidel, jimiž se řídí provádění FSEU je:

- urychlení procesu vedoucího k platbě, zavedení vyplácení záloh a více času pro přijímající země k využití grantů, které mají k dispozici (prodlouženo z 12 na 18 měsíců);
- upřesnění působnosti grantů a pravidel způsobilosti;
- více důrazu na předcházení a zmírnění následků přírodních katastrof.

C. Opatření na zjednodušení zahrnutí do souhrnného nařízení

Souhrnné nařízení zvané „Omnibus“ (nařízení (EU, Euratom) 2018/1046 ze dne 18. července 2018) obsahuje revidované znění finanční nařízení a současně pozměňuje několik dalších nařízení. Stanoví jednodušší postupy pro uvolňování prostředků (návrhy opravných rozpočtů) a pro převody a automatické přenosy prostředků na závazky pro Fond solidarity.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Ve svém usnesení ze dne 15. ledna 2013 o Fondu solidarity Evropské unie, jeho provádění a uplatňování^[1], Parlament zdůraznil význam Fondu solidarity jakožto hlavního nástroje, který EU umožňuje reagovat na závažné katastrofy. Současně se kriticky vyjádřil k tomu, že poskytnutí pomoci regionům nebo členským státům postiženým katastrofou trvá nepřijatelně dlouho, a žádal o zkrácení těchto lhůt zjednodušením příslušných postupů a zavedením možnosti zálohových plateb, což bylo přijato v novém legislativním návrhu z července 2013. Návrh Komise obsahoval také další návrhy Parlamentu, jako je zavedení jasnější a přesnější definice pojmu „katastrofa“ a vymezení oblasti působnosti s cílem zmírnit skeptický postoj mnohých členských států, které s provedením reformy tohoto nástroje nesouhlasí.

Na základě výše uvedeného návrhu Komise z července 2013 přijaly Parlament a Rada svá stanoviska, z nichž vycházela interinstitucionální jednání konaná v únoru 2014, a kompromisu bylo dosaženo po třech jednáních v prvním čtení v rámci řádného legislativního postupu. Nová pravidla vstoupila v platnost v červnu 2014.

Vyjednávací postoj Parlamentu zahrnoval silnou podporu mechanismu zálohových plateb. Rada toto nové ustanovení původně vypustila, avšak nyní je součástí dosaženého kompromisu (s prahovou hodnotou stanovenou v návrhu Komise, tj. 10% a v maximální výši 30 milionů EUR).

Co se týče prahu pro způsobilost při regionálních katastrofách, konečná dohoda zachovává rozmezí 1,5% regionálního HDP, jak je uvedeno v návrhu Komise, avšak Parlamentu se podařilo u nejbližších regionů Evropské unie zajistit nižší prahovou hodnotu, a to 1% HDP. K dalším úspěchům patří prodloužení lhůty, v níž členské státy musí podat žádost, na 12 týdnů (Komise a Rada ve svém postoji předpokládaly 10 týdnů), zavedení lhůty, v níž Komise musí odpovědět žadatelům, v délce 6 týdnů, a prodloužení období, během něž je třeba využít příspěvky FSEU, na 18 měsíců (Komise a Rada ve svém postoji předpokládaly 12 měsíců).

Technická pomoc v zásadě není pro podporu způsobilá, avšak Parlament ve svém postoji zavedl výjimku z tohoto ustanovení, která byla přijata v dosaženém kompromisu: náklady na technickou pomoc, které přímo souvisí s přípravou a realizací projektů, jsou k financování způsobilé.

Ve svém usnesení ze dne 1. prosince 2016 o Fondu solidarity Evropské unie: hodnocení^[2] Parlament zdůraznil význam revize z roku 2014, při níž se podařilo překonat patovou situaci v Radě a která konečně přinesla odpověď na opakované požadavky Parlamentu na posílení reaktivity a účinnosti pomoci s cílem zajistit rychlou a transparentní reakci při poskytování pomoci lidem postiženým přírodní katastrofou;

Parlament také uvítal nová ustanovení, která Komise uvedla v návrhu souhrnného nařízení, o němž byla řeč výše, a jako spolutvůrce právních předpisů v rámci řádného legislativního postupu podpořil změny vedoucí ke zjednodušení postupu pro uvolňování prostředků.

[1]Úř. věst. C 440, 30.12.2015, s. 13.

[2]Úř. věst. C 224, 27.6.2018, s. 140.

Marek Kołodziejcki
01/2020

